



**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel.: 286 840 129
E-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

Fungování demokracie a lidská práva v ČR – únor 2015

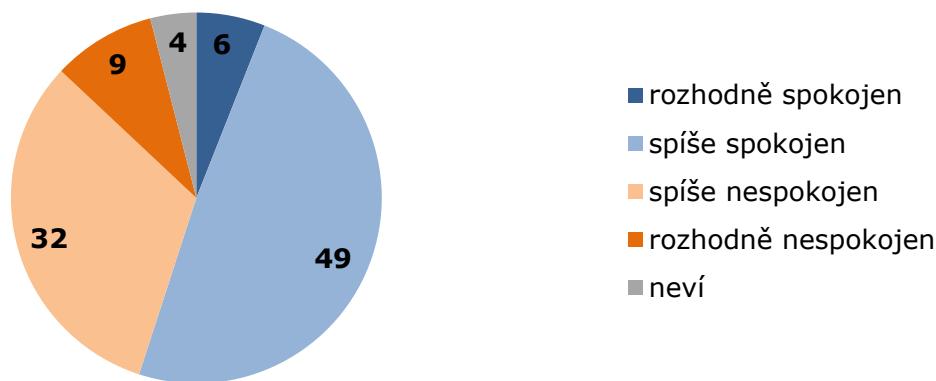
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v15-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>2. – 9. února 2015</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1069</i>
Počet tazatelů:	<i>248</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem – kombinace dotazování PAPI a CAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PD.52 PD.51 PD.45, PD.47a</i>
Zveřejněno dne:	<i>12. března 2015</i>
Zpracovala:	<i>Naděžda Čadová</i>

Součástí únorového šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. bylo i několik otázek, které se týkaly názorů respondentů na fungování demokracie v České republice, obecného postoje k demokracii a respektování lidských práv v ČR.

Všech respondentů jsme se nejprve zeptali, jak jsou celkově spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi (viz graf 1).¹ Spokojenost s tím, jak v ČR funguje demokracie, vyjádřila nadpoloviční většina respondentů (55 %), z toho 6 % se cítí „rozhodně spokojeno“ a 49 % „spíše spokojeno“. Kriticky zhodnotily fungování demokracie dvě pětiny dotázaných (41 %), v tom 32 % je s ním „spíše nespokojeno“ a 9 % „rozhodně nespokojeno“. 4 % oslovených se k položené otázce nedokázala vyjádřit a zvolila proto odpověď „nevím“.

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi? Jste rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen?“

Graf 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 2. 2015, 1069 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Spokojenost s fungováním demokracie v ČR klesá s rostoucím věkem a zvyšuje se spolu s rostoucí životní úrovní. Častěji ji rovněž vyjadřují studenti, podnikatelé a živnostníci, obyvatelé Prahy, lidé, kteří se na škále politické orientace sami řadí jednoznačně napravo, a voliči, kteří by ve volbách podpořili ODS nebo ANO. Nespokojenost je naopak častější u nezaměstnaných, důchodců, lidí, kteří se sami řadí jednoznačně na levou stranu politického spektra, a potenciálních voličů KSČM, případně rozhodnutých nevoličů.

Časové srovnání s předcházejícími výzkumy nabízí tabulka 1. Oproti šetření z října 2014 došlo k nárůstu podílu občanů spokojených s fungováním demokracie v naší zemi o 7 procentních bodů, a naopak poklesu nespokojených o 6 procentních bodů. V postojích na tuto otázku se pravděpodobně odráží také spokojenost se současnou politickou situací v ČR, která se v období od října 2014 do února 2015 vyvíjela srovnatelným způsobem.² Z dlouhodobého hlediska byl v aktuálním výzkumu zaznamenán nejlepší výsledek od roku 2004, kdy byla otázka respondentům položena poprvé.

Tabulka 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR - časové srovnání (v %)

	12/04	02/07	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	10/14	02/15
rozhodně spokojen	1	4	4	6	4	8	5	1	6	7	6
spíše spokojen	39	46	44	42	39	43	38	32	42	41	49
spíše nespokojen	48	34	37	35	38	35	37	45	34	35	32
rozhodně nespokojen	7	11	13	13	15	11	16	18	15	12	9
spokojen/nespokojen	40/55	50/45	48/50	48/48	43/53	51/46	43/53	33/63	48/49	48/47	55/41

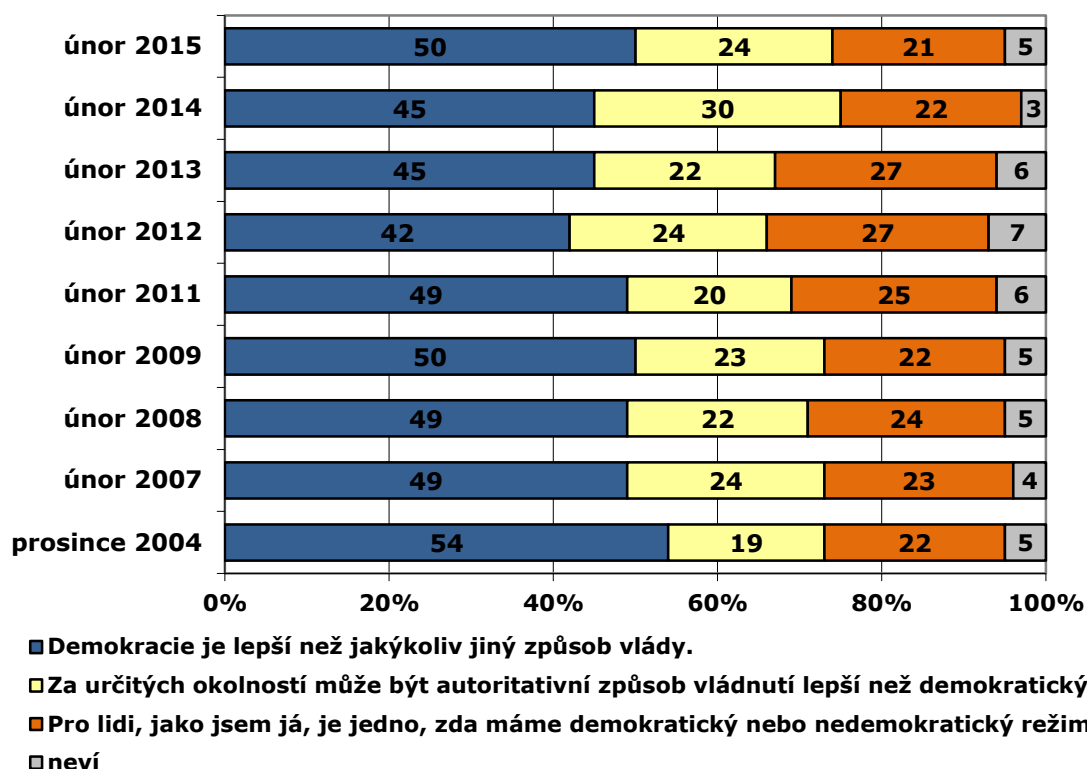
Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Postoje českých občanů k demokratickému režimu a vývoj těchto postojů v čase zachycuje graf 2. Polovina (50 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Otevřenost možnosti autoritativního způsobu vlády deklarovala v našem výzkumu necelá čtvrtina oslovených (24 %), další přibližně pětina (21 %) se domnívá, že je lhostejné, zda v zemi je demokratický, nebo nedemokratický režim. Zbýlých 5 % dotázaných se k položené otázce nedokázalo vyjádřit.

² Podrobněji viz tisková zpráva CVVM „Důvěra ústavním institucím a spokojenost s politickou situací v únoru 2015,“ které byla zveřejněna 20. února 2015.

Graf 2: Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (časové srovnání v %)³



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 2. 2015, 1069 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podíl dotázaných, kteří věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády, v porovnání se situací před rokem vzrostl o 5 procentních bodů. Aktuální výsledek je tak nejvyšší od roku 2012 a srovnatelný s obdobím let 2007 až 2011. V porovnání s únorem 2014 současně došlo k poklesu podílu těch, jež by za určitých okolností byli ochotni akceptovat nastolení autoritativního způsobu vlády, o 6 procentních bodů a ten je tak v podstatě srovnatelný s většinou výsledků z let 2007 až 2013.

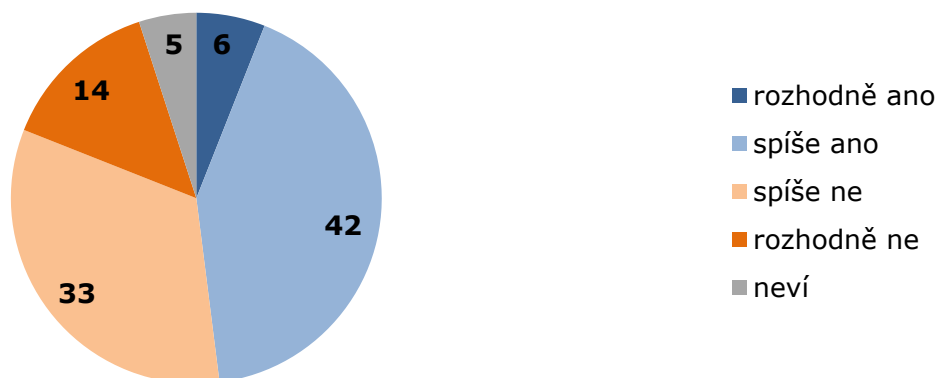
Demokracie má častěji zastánce u lidí s vysokoškolským vzděláním, občanů označujících svoji životní úroveň jako dobrou, mladých lidí ve věku od 15 do 29 let a obyvatel Prahy. Z hlediska politických preferencí považují demokracii za nejlepší způsob vlády zejména lidé, kteří se sami zařazují k pravici nebo pravému středu, především pak voliči ODS a TOP 09. Možnost autoritativní vlády naproti tomu statisticky významně častěji zmiňují muži, obyvatelé Jihomoravského kraje, lidé hlásící se k levici nebo levému středu a ti, kteří by ve volbách podpořili KSČM.

Skupinu těch, kteří se domnívají, že je vlastně jedno, zda máme demokratický, nebo nedemokratický režim, tvořili obyvatelé Libereckého kraje, respondenti se základním vzděláním, vyučení nebo se středním vzděláním bez maturity, dotázaní deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, důchodci, nezaměstnaní, lidé řadící se na pravo-levé škále politické orientace jednoznačně k levici a dotázaní, kteří současně uvedli, že případných voleb do PS by se „rozhodně“ nezúčastnili.

³ Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický. Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.“

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o postoje reprezentativně vybraného vzorku občanů České republiky k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému (viz graf 3).

Graf 3: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?⁴



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 2. 2015, 1069 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Výsledky výzkumného šetření ukazují, že jen necelá polovina populace (48 %) má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě. 47 % obyvatel si naopak myslí, že rovnoprávnost a spravedlnost jsou principy, které nejsou v České republice uplatňovány. 5 % lidí zvolilo odpověď „nevím.“

Při pohledu na dlouhodobější trendy, které ilustruje tabulka 2, je patrné, že v porovnání s únorem 2014 došlo k poklesu podílu těch, kteří nevěří, že je u nás s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě (o 5 procentních bodů). Tomu, že je v naší zemi s lidmi jednáno rovnoprávně a spravedlivě, věří podle aktuálního výzkumu o 17 procentních bodů více než v únoru 2013 a jde tak o nejlepší výsledek od roku 2011.

Tabulka 2: Je u nás s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě? (časové srovnání v %)

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	02/15
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2	5	6
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29	40	42
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39	35	33
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24	17	14
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63	45/52	48/47

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Při zaměření na sociodemografické charakteristiky a jejich vliv na postoj veřejnosti k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému je patrné, že o jeho rovnoprávnosti a spravedlnosti jsou častěji přesvědčeni lidé se středním vzděláním s maturitou nebo vyšším, mladí lidé ve věku do 30 let studenti, podnikatelé nebo osoby samostatně výdělečně činné, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci, ti, kteří hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou, obyvatelé Středočeského kraje, dotázaní, kteří se na pravolevé škále politické orientace řadí na pravici nebo do pravého středu, a z hlediska stranických preferencí stoupenci ANO. Za nespravedlivé a nerovnoprávné mají fungování politického systému častěji lidé ve věku od 45 let výše,

⁴ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědí: Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

vyučení a středoškoláci bez maturity, důchodci, nezaměstnaní nebo pracující v nekvalifikovaných dělnických profesích, respondenti, kteří se politicky řadí jednoznačně k levici, a v neposlední řadě sympatizanti KSČM a nevolíči bez preferované strany.

Jak ukazuje tabulka 3, více než dvě třetiny občanů (69 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována.⁵ Více než čtvrtina (27 %) je oproti tomu přesvědčena o opaku. 4 % neví, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Při srovnání s šetřením realizovaným v únoru 2014 došlo k nárůstu podílu lidí, kteří si myslí, že lidská práva v ČR respektována jsou, a to o 4 procentní body, v porovnání s únorem 2012 jde o nárůst o 9 procentních bodů. Podíl respondentů, kteří uvedli, že lidská práva u nás respektována nejsou, se v porovnání s loňským rokem snížil o 5 procentních bodů, v porovnání s rokem 2012 dokonce o 8 procentních bodů. Aktuální výsledek je tak srovnatelný se situací v roce 2011.

Tabulka 3: Jsou v ČR respektována lidská práva (časové srovnání v %)

	02/10	02/11	02/12	02/14	02/15
rozhodně jsou respektována	6	14	12	8	10
spíše jsou respektována	55	56	48	57	59
spíše nejsou respektována	26	21	27	26	22
rozhodně nejsou respektována	7	5	8	6	5
ano/ne	61/33	70/26	60/35	65/32	69/27

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 2. 2015, 1069 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Způsob hodnocení respektování lidských práv je provázán s hodnocením životní úrovně domácnosti – lidé, kteří ji hodnotí jako dobrou, zastávají názor, že jsou lidská práva v České republice dodržována, častěji než lidé se špatnou životní úrovní domácnosti. Z hlediska vzdělání je mínění o dodržování lidských práv v ČR příznivější mezi vysokoškoláky a absolventy středoškolského maturitního studia, zatímco lidé se základním vzděláním jsou v tomto směru naopak skeptičtější. Respondenti, kteří se sami politicky situují na levici, volíči KSČM a lidé, kteří by k volbám nešli, častěji uvádějí, že lidská práva v České republice dodržována nejsou, opak ve zvýšené míře tvrdí ti, kdo se hlásí k pravici nebo k pravému středu, a z hlediska stranických preferencí stoupenci ANO i TOP 09. Přesvědčení o respektování lidských práv je slabší také u důchodců, nezaměstnaných a nekvalifikovaných dělníků.

⁵ Znění otázky: „Jsou nebo nejsou podle Vás v naší zemi respektována lidská práva?“ Varianty odpovědí: Rozhodně nejsou respektována, spíše jsou respektována, spíše nejsou respektována, rozhodně nejsou respektována.